

PŘEHLED VÝZKUMŮ

49

Brno 2008

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 49

Volume 49

Číslo 1–2

Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Freisinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Balász Komoróczy, Marián Mazuch, Ladislav Nejman,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Vrcholně středověká lotová závaží z českých a moravských lokalit.
Gruna, Hradisko (vlevo); Písek, u Šarlatského rybníka (v popředí); Ví-
cov, Městisko (vpravo dole); Boskovice, hrad (vpravo nahoře). Srov.
studii J. Doležela v tomto svazku. Foto P. Smékal.

*Medieval cup nested weights from czech and moravian sites. Gruna,
Hradisko (left); Písek, u Šarlatského rybníka (front); Vícov, Městisko
(bottom right); Boskovice, castle (top right). Cf. the article by J. Dole-
žel in this volume. Photo by P. Smékal.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@iabrno.cz
Internet: <http://www.iabrno.cz>

Tisk
Print

Arch, spol. s r. o.
Charbulova 3a
618 00 Brno-Černovice

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

Roč. 49, 2008, č. 1-2

91087/09

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2008

Náklad 450 kusů

Copyright ©2008 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v.v.i. and the authors.

korálky, náušnice a bronzová přezka z opasku. V centru pohřebiště se nacházely dvě velké hrobové jámy. V jedné z nich (H 3) byl uložen skelet ženy s náhrdelníkem, složeným z desítek drobných různobarevných skleněných korálků. Z lebky byly sejmuty i dvě pozlacené stříbrné hrozníčkovité náušnice. Hrobová jáma měla u dna zčásti dochovanou výdřevu. Druhý větší hrob (H 24) obsahoval skelet muže s kopím s křídélky, se sekerou, nožem, dvěma ostruhami a keramickou nádobou.

Marek Kalábek

Resumé

Hulín (Bez. Kroměříž) „Višňovce“ (Hulín–Pravčice 2). Mittlere Burgwaldzeit. Gräberfeld. Rettungsgrabung.

JEDOVNICE (OKR. BLANSKO)

Kostel sv. Petra a Pavla. Středověk, novověk. Kostel. Záchraný výzkum.

V roce 2007 bylo ukončeno zpracování záchraného archeologického výzkumu, který provedla společnost Archaia Brno, o. p. s., během roku 2006 v souvislosti s odvlhčením zdiva kostela sv. Petra a Pavla v Jedovnicích. Byly dokumentovány a částečně v ploše zkoumány výkopy po celém obvodu kostela (Holub, Merta 2008).

Nejstarší písemná zpráva o Jedovnicích pochází z roku 1251. První zmínka o kostele je z roku 1385. Současný kostel je novostavbou z let 1783–1785. Z původního kostela zůstala zachována věž, která ovšem pochází až z roku 1671. Nynější kostel byl vystavěn nad severovýchodním okrajem návsi v letech 1783–1785 na místě staršího chrámu. Představuje podélnou jednodílnou stavbu s nepatrně odsazenou apsidou. Po stranách jsou symetricky umístěny čtyřboké útvary kaple a sakristie. V ose západního průčelí předstupuje hranolová věž (Hosák 2004, 310, 980; Kuča 1999, 603–604; Samek 1999, 44).

V nejbližším prostoru kostela sv. Petra a Pavla se doposud neuskutečnil žádný archeologický výzkum. Geomorfologicky se lokalita rozkládá na hraně výrazného svahu směřujícího do prostoru náměstí. Vlastního geologického podloží nebylo výkopy dosaženo. Poloha lokality je 49°20'47.114"N, 16°45'27.218"E. Výkopové práce nedosáhly horizontu hrobů. Podařilo se zachytit a následně dokumentovat relikt kamenných zdí, které můžeme přiřadit původnímu kostelu. Odkryty byly v prostoru boční kaple a sakristie. Na základě konfigurace a jejich orientace lze předpokládat, že kostel měl transept. Vlastní zdivo lodi nebo presbytáře se zachytit nepodařilo. Z otisku původního krovu na východní straně věže vyplývá, že kostel byl užší, a tedy zřejmě i kratší než dnešní stavba. Ve výklenku v jižní zdi kostelní lodi byl částečně odkryt neorientovaný hrob. Jeho vztah ke kostelu není zcela jednoznačný. Je však pravděpodobné, že výklenek sloužil jako hrobka.

Petr Holub, David Merta

Literatura

- Holub, P., Merta, D. 2008: Kostel sv. Petra a Pavla v Jedovnicích, odvlhčení zdiva. Nálezová zpráva č. 05/08 uložená v archivu společnosti Archaia Brno, o. p. s.
- Hosák, L. 2004: Historický místopis země Moravsko-slezské. Praha.
- Kuča, K. 2000: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, II. díl H-Kole. Praha, 603–605.
- Samek, B. 1999: Umělecké památky Moravy a Slezska, 2. svazek J/N. Praha, 44.

Resumé

Jedovnice (Bez. Blansko), Kirche des Hl. Peter und Paul. Mittelalter, Neuzeit. Kirche. Rettungsgrabung.

JEDOVNICE (OKR. BLANSKO)

Zahradní ulice, p. č. 453/6. Středověk (?). Sídliště (?). Záchraný výzkum.

V dubnu 2007 proběhl formou odborného dohledu záchraný archeologický výzkum při stavbě rodinného domu na západní hranici historického intravilánu Jedovnic. Zkoumaný prostor se nachází v nadmořské výšce 464 m., 470 m jihozápadně od kostela sv. Petra a Pavla a původně náležel k záhumenním částem parcel domů při dnešním Havlíčkově náměstí (lokalizace 49°20'37.435"N, 16°45'8.831"E). Do těchto míst byl opakovanými povrchovými sběry lokalizován sídlištní okrsek z 2. poloviny 13. a počátku 14. století, jehož role v organismu jedovnické trhové osady není zatím zcela objasněna (Doležel, Plch 2000).

Obr. 57: Jedovnice, Zahradní ulice. Sledovaná plocha. Abb. 57: Jedovnice, Zahradní Str. Untersuchte Fläche.

Při částečné strojní skrývce bylo z ornice získáno kromě novověké keramiky i několik zlomků datovaných do 13.–14. století. V rýhách základových pasů byl však vyjma recentního trativodu zachycen pouze jediný liniový (?) objekt (s. j. 500). Výkop měl pravděpodobně charakter malého příkopu nebo rýhy, která směřovala ve směru severozápad–jihovýchod, tedy souběžně s delšími stranami parcel, náležejících domům v severozápadní frontě

Havlíčková náměstí. Objekt byl zahlouben cca 0,70 m pod úroveň okolního terénu a jeho šířka se pod hranicí ornice pohybovala okolo 0,75 m. Z výplně objektu se nepodařilo získat žádný datovatelný materiál, a proto i jeho případná funkce není jasná. Mohlo se snad jednat o drobný příkop, tvořící hranici záhumenní části parcel dvou usedlostí jedovnického náměstí (Kolařík 2007).

Václav Kolařík

Literatura

Doležel, J., Pích, J. 2000: Jedovnice (okr. Blansko). Polní tratě „Loučky“, „Na rybníkách“ a „Za poštou“, *Přehled výzkumů 41* (1999), 159–161.

Kolařík, V. 2007: Jedovnice, RD. Terénní dokumentace z akce 38/2007 uložená v archivu společnosti Archaia Brno, o. p. s.

Resumé

Jedovnice (Bez. Blansko), Zahradní Str.. Mittelalter (?). Siedlung (?). Rettungsgrabung.

JEMNICE (OKR. TŘEBÍČ)

Kostel sv. Víta. Středověk, novověk. Klášter. Záchranný výzkum.

V souvislosti s pracemi doprovázejícími rekonstrukci a vyklížení sklepních prostor, situovaných severně presbytáře kostela sv. Víta v Jemnici, uskutečnila společnost Archaia Brno, o. p. s., záchranný archeologický výzkum a dříčí dokumentaci stavebních konstrukcí (Merta 2007).

Záchranný archeologický výzkum, probíhající v poslední čtvrtině roku 2007, se soustředil na dohled při zemních pracích, doprovázejících rekonstrukční a vyklížečské práce v prostorách jmenovaných sklepů. Sklepní prostory byly průběžně fotograficky, písemně a kresebně dokumentovány. Zaměření stávající situace, kostela i sklepních prostor poskytla laskavě Stavební huť Slavonice.

Kostel sv. Víta v Jemnici byl doposud předmětem dvou stavebněhistorických průzkumů (Eliáš 1989; Ambroz 2005). V roce 1993 se uskutečnil archeologický výzkum v interiéru kostela, který měl ověřit, zda stavbě kostela sv. Víta nepředcházela starší sakrální objekt (Holub, Merta v tisku). V závěru roku 2005 proběhl při kostele sv. Víta v Jemnici záchranný archeologický výzkum doprovázející budování dešťové kanalizace (Holub, Merta 2006a). Další výzkum navazoval na práce spojené s odvlhčením zdiva kostela v létě 2006 (Holub, Merta 2006b).

Kostel sv. Víta býval kostelem františkánského kláštera. Na žádost bratří z Lichtenburka, pánů města Jemnice, a s vědomím jemnického faráře Jana z Račic souhlasil olomoucký biskup Bohuš ze Zvole dne 24. září 1455 s předáním kaple sv. Víta na pahorku poblíž Jemnice budoucímu františkánskému klášteru. V říjnu roku 1455 převzal kapli oficiálně provinční vikář spolu s pozemky, které klášteru věnovali páni z Lichtenburka a znojemský měšťan Petr z Jemnice, jakožto fundátoři kláštera. Další dějiny kláštera dokládají především jeho nelehkou existenci.

Papež Kliment X. udělil dne 29. května 1671 plnomocné odpustky všem, kteří by navštívili bývalý klášterní kostel. Po provinční kongregaci v Bechyni roku 1673 se františkáni kláštera opět ujali. Roku 1675 rozhodl provinciál Bernard Sanning o zrušení kláštera. Františkáni klášter opustili 17. září 1676. V kostele sv. Víta se konaly bohoslužby až do jeho zrušení roku 1785. Kostel koupila v dražbě hraběnka Daunová, která ho v roce 1790 darovala městu Jemnici. Přílehlé budovy konventu byly po roce 1676 zbořeny (Foltýn a kol. 2005, 235 n).

Vlastní dokumentované situace přinesly následující zjištění. Vstupní portál schodiště byl vystavěn až jako solitérní řešení vstupu do sklepů v době, kdy již byly sneseny klášterní budovy. Na tomto místě je však třeba položit otázku, zda byly sklepy vůbec někdy do nadzemních staveb kláštera začleněny. Schodiště, směřující pod poměrně ostrým úhlem do sklepů, bylo opatřeno dvojicí pravoúhlých odkládacích nik. Obě po pravé ruce, jedna za vstupem na schodiště, druhá pak před vstupem do sklepů. Stěny rampy schodiště byly vyzděny z kamene, valená klenba z cihel. Vstup do sklepa byl řešen z kamenů vyzděným portálem, překlenutým segmentem s dosud patrným odskokem pro dřevěné zárubně. Vlastní sklep obdélného půdorysu o rozměrech 3,4 × 7,4 m je vystavěn z kamenného zdiva. Zaklenut je valenou kamennou klenbou do prkenného bednění. Otisky bednění klenby jsou místy doposud dobře patrné. Původní podlaha se dochovala jen v útržcích při stěnách místnosti. Tvořily ji na hlínu kladené kamenné plotny. Z jižního čela sklepa byla zřejmě v nedlouhém časovém odstupu vybudována k JJZ směřující chodba (místnost 03 a 06), dosahující délky více než 8 m o světlé šířce 1,4 m. Ve skalním podloží vylámaná chodba byla následně vyzděna; stěny z kamene a valená klenba z cihel. Obdobně byla řešena i dvojice krátkých křídel chodeb (místnosti 04 a 05) při jižním konci této prostory. Jak dlouhá chodba, tak obě její krátká křídla ústí v prostorách do skály vylámaných kaveren. Chodba 04 ústí do prostory 07, ze které vybíhá dvojice štol. Jedna směřuje takřka k severu, druhá k západu. Z kaverny 08, navazující na chodbu 06, vybíhá štola k jihovýchodu a konečně z kaverny 09 při chodbě 05 je vylámaná štola směřující k severu. Prostory kaveren jsou od příslušných úseků chodeb odděleny nasucho kladenými kamennými zdídkami, které oddělují zával/zásyp ve zmíněných kavernách od vlastních chodeb. Jedná se zřejmě o provizorní úpravu, která nastala někdy v závěru existence kláštera (?). Můžeme uvažovat reálně o tom, že sklep měl mít větší rozsah. Tento záměr se však nepodařilo realizovat. Někdy v závěru 19. století byl sklep opuštěn zcela a částečně zasypán. Kámen vytěžený při budování sklepních prostor byl zřejmě primárně využit ke stavbě klášterních budov.

Výzkum doplňuje doposud uskutečněné archeologické výzkumy a stavebněhistorické průzkumy. Doplňuje tak mozaiku stavebních dějin kostela, respektive kláštera a jeho hospodářského zázemí.

Petr Holub, David Merta